

Development and Localization of a Sustainable Development Model for the Makran Coasts Based on a Community-Centered Approach

Abdosalaam Mehdipour¹, Mehrdad Mohammadian², Morteza Farajian³

Received: 03/12/2024

Accepted: 13/03/2025

Extended Abstract

Introduction

Sustainable development has emerged as a comprehensive global strategy to harmonize economic growth, social equity, and environmental protection, particularly in developing countries. Coastal regions, due to their rich biodiversity, strategic geopolitical positions, and unique economic potentials, are among the most critical zones for sustainable development. The Makran coasts, located in southeastern Iran, represent the country's longest coastline and are endowed with abundant natural resources, a unique geographical position, and a rich indigenous culture. These attributes render the region highly significant from security, economic, and environmental perspectives.

Despite these potentials, development in the Makran coastal region faces numerous challenges, including social inequalities, inadequate infrastructure, dependency on state subsidies, environmental degradation, and weak local community participation. These issues highlight the inefficiency of centralized, top-down development models that lack a local and community-centered approach. As a result, there is an urgent need to design and localize a comprehensive, sustainable development model for the Makran coasts—one that is grounded in active community participation and the utilization of indigenous capacities.

This research addresses the fundamental question: How can a localized and sustainable development model for the Makran coasts be achieved by emphasizing local knowledge, traditional skills, and the active involvement of indigenous communities? The study aims to develop and indigenize such a model based on a community-centered approach, leveraging the socio-cultural and natural potentials of southeastern Iran.

۱. PhD student, Department of Sociology, Kha. C., Islamic Azad University, Khalkhal, Iran.

۲. Assistant Professor, Department of Social Sciences, Kha. C., Islamic Azad University, Khalkhal, Iran; (Corresponding Author). dr.mhm1350@gmail.com

۳. Assistant Professor, Department of Sociology, PaM. C., Islamic Azad University, Parsabad Moghan, Iran.

Literature Review

The theoretical foundation of this study draws upon critical sociological and environmental perspectives, including Ulrich Beck's theory of Risk Society, neo-Malthusian viewpoints, Critical Green Development, and eco-centric approaches. Beck's concept of the "risk society" emphasizes how modern development generates new threats to humanity and the environment, necessitating a rethinking of conventional development paradigms. Critical Green Development critiques capitalist and globalized development models, advocating for social justice, ecological balance, and self-reliance principles that align closely with the goals of this research.

Empirical studies further support the necessity of integrating local and centralized approaches in coastal governance. For instance, Salarzahi (1401) emphasized the importance of combining top-down and bottom-up strategies in managing the development of the Makran coasts. Khazaei et al. (1401) demonstrated that sustainable coastal development positively impacts Iran's maritime power, requiring advancements in commercial fleets, marine industries, and specialized education. These findings resonate with the current study's emphasis on socio-economic development and local empowerment.

Despite these contributions, a significant gap remains in the literature regarding the systematic integration of indigenous knowledge and community participation into a coherent, localized model for sustainable coastal development in Iran. This research aims to fill that gap by proposing a culturally grounded, participatory framework tailored to the Makran region.

Research Methodology

This study employs a qualitative research design based on the grounded theory approach, allowing for the inductive development of a theoretical model from empirical data. The study population consists of 30 experts, university professors, and specialists in coastal development, environmental management, economics, and regional planning.

Data were collected through semi-structured interviews, enabling in-depth exploration of participants' perspectives on sustainable development in the Makran region. The sampling strategy utilized snowball sampling and maximum variation sampling to ensure a diverse and comprehensive range of viewpoints. All interviews were transcribed and analyzed using MAXQDA software and thematic analysis techniques to identify recurring patterns, categories, and core themes.

The methodology prioritizes methodological rigor and theoretical saturation, ensuring that the emerging model is both empirically grounded and contextually relevant. No experimental or statistical tests were applied, as the focus is on qualitative insight and theoretical development.

The analysis of qualitative data yielded four central categories that form the pillars of the proposed indigenous model for sustainable development in the Makran coasts:

1. Human Capacities:

- Local knowledge: Traditional ecological knowledge and cultural practices related to natural resource management.
- Traditional skills : Fishing, weaving (gardani), and handicrafts.
- Social networks: Strong community ties and resource-sharing mechanisms.

2. Natural Capacities:

- Biodiversity: Rich marine and terrestrial species within coastal ecosystems.
- Water resources: Sustainable management of seasonal rivers and desalination.
- Renewable energy: High potential for solar and wind energy due to geographic conditions.

3. Social and Economic Participation :

- Community decision-making: Establishment of local councils and ecosystem committees.
- Economic participation: Support for handicrafts, fisheries, and sustainable tourism.
- Market access: Reducing dependency on state aid through improved access to domestic and international markets.

4. Development Challenges:

- Social challenges: Inequality, lack of education, local conflicts, and youth migration.
- Economic challenges: Infrastructure deficits, price fluctuations, and limited market access.

One expert noted: “Development programs can lead to various risks—altering marine conditions, driving fish away, and changing community life. Communities must be prepared to adapt.” This highlights the risks of top-down development and underscores the need for social and cultural sensitivity.

The findings confirm that sustainable development in Makran is unattainable without recognizing indigenous capacities and ensuring active local participation. Ignoring these elements may exacerbate inequalities, damage the environment, and provoke social resistance.

Discussion and Conclusion

The results of this study align with and extend existing literature by demonstrating that sustainable coastal development must be rooted in local knowledge and community agency. Unlike conventional models that prioritize infrastructure and centralized planning, the proposed model emphasizes human and social capital, ecological stewardship, and participatory governance.

Compared to previous studies, this research offers a more integrated and culturally sensitive framework. While Salarzahi (1401) and Khazaei et al. (1401) focused on governance and maritime power, this study provides a holistic model that connects environmental, economic, and social dimensions through indigenous participation.

A key strength of this research is its grounding in expert insights and its use of rigorous qualitative analysis. However, a limitation is the lack of direct engagement with local communities and reliance on online sources, which calls for future field-based and participatory studies.

The proposed model is built on four pillars:

1. Strengthening human and social capital through education, empowerment of women and youth, and preservation of local knowledge.
2. Sustainable use of natural resources via renewable energy, waste management, marine conservation, and ecosystem restoration.
3. Establishing a local sustainable economy by supporting handicrafts, fisheries, and ecotourism.
4. Institutionalizing community-centered governance through participatory decision-making, transparency, and accountability.

This model not only addresses the specific needs of the Makran coasts but also holds potential as a replicable framework for other marginalized and ecologically sensitive regions in Iran and beyond.

Conclusion

This research highlights the critical importance of shifting from centralized, externally driven development models to localized, community-based approaches in the Makran coastal region. The findings demonstrate that sustainable development is deeply intertwined with the recognition of indigenous knowledge, the empowerment of local communities, and the sustainable use of natural resources. The proposed model offers a practical and culturally appropriate pathway toward equitable and resilient development.

Future research should employ field-based and participatory methods to explore the impacts of climate change, migration patterns, and emerging technologies on sustainable development in the region. Longitudinal studies and pilot

interventions are recommended to test and refine the proposed model in real-world settings.

Conflict of Interest

The author(s) declared no conflict of interest regarding the authorship or publication of this article.

Keywords

Sustainable Development, Makran Coasts, Indigenous Knowledge, Community Participation, Localized Model

مطالعات جامعه‌شناختی شهری

سال پانزدهم، بهار ۱۴۰۴ - شماره ۵۴

صفحات ۷۸-۱۰۶

نوع مقاله: پژوهشی

تدوین و بومی سازی الگوی توسعه پایدار سواحل مکران بر مبنای رویکرد اجتماع محور

عبدالسلام مهدی‌پور^۱، مهرداد محمدیان^۲، مرتضی فرجیان^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۹/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۳

چکیده

هدف: هدف این پژوهش طراحی و بومی‌سازی الگویی برای توسعه پایدار سواحل مکران بر اساس رویکرد اجتماع محور و بهره‌برداری از ظرفیت‌های بومی جنوب شرق ایران است. این منطقه، به‌عنوان یکی از مناطق استراتژیک کشور، پتانسیل‌های فراوانی برای رشد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی دارد که در صورت مدیریت صحیح، می‌تواند به‌عنوان محرکی برای توسعه پایدار عمل کند. پژوهش حاضر با هدف تلفیق ظرفیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ساکنان بومی، الگویی جامع ارائه می‌کند که نه تنها به بهره‌گیری از منابع طبیعی منطقه توجه دارد، بلکه بر نیازهای اجتماعی و مشارکت محلی تأکید دارد.

روش‌شناسی پژوهش: این مطالعه با استفاده از روش تحقیق کیفی و رویکرد نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. داده‌های مورد نیاز از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۳۰ نفر از خبرگان، اساتید دانشگاه و متخصصان توسعه مناطق ساحلی جمع‌آوری شدند. برای انتخاب نمونه‌ها از روش گلوله برفی استفاده گردید. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA انجام شد که امکان دسته‌بندی و کدگذاری داده‌های کیفی را فراهم کرد.

نتایج: نتایج تحقیق نشان داد برای دستیابی به الگویی بومی‌شده برای توسعه پایدار سواحل مکران، باید به مفاهیم کلیدی زیر توجه کرد: ظرفیت‌های انسانی دانش محلی، مهارت‌های سنتی و شبکه‌های اجتماعی، ظرفیت‌های طبیعی (تنوع زیستی، منابع آبی و انرژی‌های تجدیدپذیر)، مشارکت اجتماعی و اقتصادی (تصمیم‌گیری محلی، صنایع دستی و گردشگری پایدار)، چالش‌های توسعه (نابرابری‌های اجتماعی و وابستگی به کمک‌های دولتی).

واژگان کلیدی: تدوین الگو، بومی‌سازی الگو، توسعه پایدار، سواحل مکران، رویکرد اجتماع‌محوری.

۱. دانشجوی دکتری گروه جامعه‌شناسی، واحد خلخال، دانشگاه آزاد اسلامی، خلخال، ایران.

۲. استادیار گروه علوم اجتماعی، واحد خلخال، دانشگاه آزاد اسلامی، خلخال، ایران (نویسنده مسئول). dr.mhm1350@gmail.com

۳. استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد پارس‌آباد مغان، دانشگاه آزاد اسلامی، پارس‌آباد مغان، ایران.

استناد: مهدی‌پور، عبدالسلام؛ محمدیان، مهرداد و فرجیان، مرتضی. (۱۴۰۴). تدوین و بومی‌سازی الگوی توسعه پایدار سواحل مکران بر مبنای رویکرد اجتماع‌محور. مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۱۵ (۵۴)، ۷۸-۱۰۶.

۱- مقدمه

توسعه پایدار، یکی از مهم‌ترین اولویت‌های سیاست‌گذاری در کشورهای مختلف جهان به شمار می‌رود و اهمیت آن به‌ویژه در کشورهای دارای منابع طبیعی و موقعیت جغرافیایی راهبردی نظیر ایران، بیش‌ازپیش برجسته است (Ahmadi, 2024). در این میان، سواحل مکران به‌عنوان یکی از مناطق استراتژیک جنوب شرقی ایران اهمیت بالایی دارد. این منطقه به دلیل قرارگیری در دهانه دریای عمان و اتصال به اقیانوس هند، دارای مزیت‌های اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی فوق‌العاده‌ای است که می‌تواند ایران را به یکی از بازیگران اصلی در منطقه تبدیل کند. با این حال، بهره‌برداری از این ظرفیت‌های بزرگ تاکنون به دلایل مختلفی از جمله نبود برنامه‌ریزی جامع و فقدان سیاست‌گذاری اجتماع‌محور با چالش‌های جدی مواجه بوده است.

سواحل مکران، شامل خط ساحلی واقع در جنوب ایران و شمال دریای عمان است که بخش عمده آن در استان سیستان و بلوچستان قرار دارد. اهمیت این منطقه به دلیل وجود تنها بندر اقیانوسی ایران، یعنی بندر چابهار، دوچندان شده است. چابهار با قابلیت‌های زیادی که در حوزه‌های ترانزیتی و اقتصادی ارائه می‌دهد، نه تنها نقش کلیدی در تجارت بین‌المللی بازی می‌کند، بلکه به‌عنوان یکی از نقاط پیشران توسعه پایدار در این منطقه شناخته می‌شود. این منطقه، با اکوسیستم بکر و طبیعت منحصربه‌فرد خود، نه تنها متمرکز بر تجارت و اقتصاد، بلکه زمینه‌ساز تحولات زیست‌محیطی پایدار نیز می‌تواند باشد. از طرف دیگر، توسعه مناطق شرقی و جنوب شرقی کشور که تا کنون به دلیل انزوای جغرافیایی در سیاست‌های کلان کشور کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند، نیازمند رویکردی فراگیر است که ضمن پاسخ به نیازهای زیست‌محیطی، ابعاد اجتماعی و مشارکت‌های محلی را نیز در بر بگیرد (Hafeznia, Alamdar and Rezaei, 2020).

سواحل مکران به دلیل موقعیت جغرافیایی خاص خود، از خلیج فارس و تنگه هرمز دور است و این مسئله امکان کمتری برای آسیب‌پذیری در برابر تنش‌های منطقه‌ای و بین‌المللی ایجاد می‌کند. علاوه بر این، دریای عمان، به‌عنوان یکی از راه‌های ارتباط خلیج فارس با اقیانوس هند، شرق دور، آفریقای شرقی، دریای مدیترانه و اروپا، فرصت‌های بی‌نظیری برای توسعه ترانزیت و تجارت جهانی فراهم می‌کند. اهمیت این منطقه در تأمین منافع اقتصادی و سیاسی ایران به‌ویژه در تعاملات آن با قدرت‌های بزرگ آسیایی مانند هند و چین قابل توجه است. به گزارش لکزی و اطهری (Lakzi and Athari, 2022)، ایجاد وابستگی متقابل ایران با این کشورها از طریق سرمایه‌گذاری و توسعه زیرساخت‌های این

منطقه می‌تواند به شکل مؤثری قدرت منطقه‌ای ایران را افزایش دهد.

باوجود این مزیت‌ها، روند توسعه سواحل مکران با چالش‌های متعددی همراه بوده است. فقدان برنامه‌ریزی جامع، سوءمدیریت منابع زیستی و عدم مشارکت فعال جوامع محلی ازجمله مشکلات اساسی این منطقه به شمار می‌رود. پژوهش‌های اعظمی، سمیعی اصفهانی و امیری ([Azami, Samie](#), 2016) نشان داده است که افزایش جمعیت و بهره‌برداری‌های بی‌رویه از منابع سبب تخریب زمین‌های ساحلی، کاهش تنوع زیستی و آلودگی مناطق زیست‌محیطی شده و زندگی ساکنان بومی منطقه را با خطرات جدی مواجه کرده است. این پیامدها، ضمن تهدید امنیت ملی، مانع از تحقق برنامه‌های توسعه پایدار در این منطقه می‌شود.

توجه به توسعه پایدار در سواحل مکران، نیازمند اتخاذ رویکردهایی است که ضمن پاسخگویی به نیازهای زیست‌محیطی و اقتصادی این منطقه، مشارکت فعال جوامع محلی را در فرآیندهای برنامه‌ریزی و اجرا در نظر بگیرد. رویکرد اجتماع‌محور که یکی از پایه‌های اساسی در نظریات نوین توسعه شهری و منطقه‌ای است، به معنای مشارکت همه‌جانبه جوامع محلی و بهره‌گیری از دانش و توانایی‌های آن‌ها در توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مناطق است. در این راستا، پژوهشگران معتقدند که توسعه پایدار تنها در صورتی تحقق می‌یابد که جوامع محلی به‌صورت مستقیم در فرایند تصمیم‌گیری و اجرای پروژه‌ها دخیل باشند و احساس مسئولیت و مالکیت نسبت به منابع و زیرساخت‌ها داشته باشند ([Urbert, 2023](#)).

عمران و آبادانی سواحل مکران، پیوند مستقیمی با منافع ملی ایران در ابعاد سیاسی، اقتصادی و زیست‌محیطی دارد. براساس اسناد بالادستی، توسعه این منطقه، نقش مهمی در اقتصاد مقاومتی و خنثی‌سازی تحریم‌ها ایفا می‌کند. همچنین تأکید مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بر آبادسازی سواحل مکران، تبدیل این منطقه به یکی از اولویت‌های مهم توسعه‌ای کشور را تسهیل کرده است ([Razavi](#), 2021).

توسعه پایدار که به معنای ایجاد تعادل بین نیازهای اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی افراد جامعه است ([Ahmadi, 2024](#))، یکی از رویکردهای اساسی برای مدیریت منابع مناطق حساس به شمار می‌رود. بر همین اساس، پایداری توسعه در سواحل مکران باید در سه محور اصلی متمرکز شود:

۱. **بعد زیست‌محیطی:** جلوگیری از تخریب منابع طبیعی و کاهش اثرات زیست‌محیطی ناشی از بهره‌برداری‌های ناپایدار.

۲. **بعد اقتصادی:** استفاده از منابع منطقه برای توسعه ترانزیت، تجارت بین‌المللی و جلب سرمایه‌گذاری خارجی (Coombes, 2021).

۳. **بعد اجتماعی:** ایجاد زیرساخت‌های رفاهی و خدمات عمومی برای جوامع محلی و کاهش نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی.

در واقع، سواحل مکران با در اختیار داشتن منابع زیستی بی‌نظیر و موقعیت ژئوپلیتیک خاص، یکی از مستعدترین مناطق ایران برای تحقق اهداف توسعه پایدار به شمار می‌رود. با این حال، فقدان الگویی بومی برای توسعه این منطقه، یکی از دلایل اصلی ناپایداری برنامه‌های اجرایی آن بوده است. پژوهش حاضر تلاش دارد تا با شناسایی ظرفیت‌های محلی و بررسی چالش‌های موجود، الگویی جامع و پایدار برای توسعه سواحل مکران ارائه دهد.

این پژوهش با هدف شناسایی و تحلیل ظرفیت‌های بومی سواحل مکران و تدوین الگویی برای توسعه پایدار بر اساس رویکرد اجتماع‌محور صورت گرفته است. نتایج این تحقیق نه تنها می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در سطح ملی برای بهبود راهبردهای توسعه‌ای کمک کند، بلکه از جنبه عملی نیز به جوامع محلی و سرمایه‌گذاران برای بهره‌برداری بهینه از منابع منطقه یاری می‌رساند. همچنین، این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال اساسی است: چگونه می‌توان با تأکید بر ظرفیت‌های بومی و مشارکت فعال جوامع محلی، به الگویی بومی‌شده برای توسعه پایدار سواحل مکران دست یافت؟

در نهایت، با توجه به اهمیت استراتژیک سواحل مکران و نقش آن در تقویت قدرت منطقه‌ای ایران، توسعه پایدار این منطقه می‌تواند به‌عنوان یکی از اهداف کلان سیاست‌گذاری کشور در نظر گرفته شود. با این حال، تحقق این هدف نیازمند رویکردهای جامع، اجتماع‌محور و بوم‌محور است که ضمن حفظ منابع زیستی و تقویت زیربنای اقتصادی، مشارکت جوامع محلی را نیز در اولویت قرار دهد. این تحقیق می‌تواند به‌عنوان الگویی برای توسعه سایر مناطق مشابه عمل کند و به تحقق اهداف کلان توسعه پایدار در ایران کمک شایانی کند.

۲- پیشینه تجربی پژوهش

سالارزهی (Salarzahi, 2022) در پژوهش خود به بررسی راهبردهای حکمرانی محلی اجتماع‌محور برای توسعه سواحل مکران پرداخت و تأکید کرد که توسعه پایدار این منطقه نیازمند ترکیب رویکردهای متمرکز و محلی است. با وجود پتانسیل بالا در گردشگری، شیلات، کشاورزی و صنایع، ساکنان این مناطق با نابرابری‌های اجتماعی و کمبود امکانات رفاهی مواجه‌اند. مقاله او با توجه به اهداف سند توسعه سواحل مکران، راهکارهایی شامل ارتقای سرمایه اجتماعی، تقویت مشارکت جامعه مدنی، نهادینه‌سازی مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و تخصیص بودجه برای برنامه‌های اجتماعی ارائه می‌دهد.

لکزی و اطهری (Lakzi and Athari, 2022) در تحقیق خود به بررسی نقش سواحل مکران در تقویت قدرت منطقه‌ای ایران پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که پتانسیل‌های راهبردی سواحل مکران، شامل مزایای حمل‌ونقل ترانزیتی، فرصت‌های اقتصادی، منابع انرژی و جنبه‌های امنیتی، قابلیت اتصال اقتصاد چین و هند به زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های ایران را داراست. این اتصال، با شکل‌گیری وابستگی دوجانبه، می‌تواند نقش ایران را در معادلات منطقه‌ای تقویت کند.

تحقیق خزایی و همکاران (Khazai et al, 2022) به بررسی تأثیر توسعه پایدار سواحل مکران بر قدرت دریایی ایران می‌پردازد. توسعه پایدار شامل راه‌حل‌هایی برای توسعه اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی است که از نابودی منابع طبیعی، تخریب زیستگاه‌ها و بی‌عدالتی جلوگیری می‌کند. دستیابی به قدرت دریایی، امنیت مرزها و ارتقای توان اقتصادی-سیاسی را تسهیل می‌کند. این امر مستلزم وجود نیروی دریایی مقتدر، ناوگان تجاری کارآمد، صنایع دریایی و آموزشگاه‌های پیشرفته در سواحل مکران است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد توسعه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر مؤلفه‌های قدرت دریایی دارند. بیشترین همبستگی مشاهده شده عبارت‌اند از: توسعه اقتصادی با صنایع دریایی، توسعه اجتماعی با ناوگان تجاری و توسعه زیست‌محیطی نیز با ناوگان تجاری.

رضوی و توکلی (Razavi & Tavakoli, 2021) به غفلت تاریخی عدم بهره‌وری شایسته از ظرفیت‌های منطقه مکران در تأمین منافع ملی پرداختند. هدف نشان دادن قابلیت‌های بالای رشد و توسعه سواحل مکران است. این پژوهش با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از داده‌های کتابخانه‌ای و نظرات صاحب‌نظران، به بررسی تحول بنیادین در رویکرد حکمرانی از سیاست‌های خشکی‌محور به سمت استراتژی‌های دریاگرایانه می‌پردازد. هدف اصلی، واکاوی ماهیت و عوامل ظرفیت‌ساز در توسعه سواحل راهبردی مکران است که می‌تواند به تحقق منافع ملی و فراملی در حوزه‌های مختلف کمک کند. یافته‌ها حاکی از آن است که تنوع بسته‌های ظرفیتی در حوزه‌های جغرافیایی، سرمایه‌گذاری و اقتصادی، زمینه‌ساز شکل‌گیری نگرش نوین جمهوری اسلامی ایران به توسعه این مناطق است. این رویکرد نوین نه تنها به تقویت موقعیت استراتژیک کشور در معادلات منطقه‌ای کمک می‌کند، بلکه قدرت ایران را در نظام بین‌المللی نیز افزایش می‌دهد. به عبارت دیگر، تأکید بر ظرفیت‌های متعدد سواحل مکران، از جمله موقعیت جغرافیایی استثنایی، پتانسیل‌های اقتصادی و زیرساختی و همچنین نقش آن‌ها در تجارت بین‌المللی و امنیت دریایی، موجب شده است که این منطقه به عنوان یکی از محورهای اصلی سیاست‌های خارجی و توسعه‌ای ایران مطرح شود. این تحول در نگرش، ضمن تسهیل دستیابی به اهداف ملی، به تقویت قدرت نرم و سخت ایران در سطح منطقه و جهان نیز کمک شایانی می‌کند.

آل احمد و مظفری (Al-Ahmad and Mozaffari, 2020) با هدف ارائه الگوی توسعه اقتصادی سواحل مکران، به لحاظ امنیتی و اجتماعی تحقیقی انجام دادند. آنها با استفاده از روش‌های مصاحبه و پرسشنامه، ساختارهای کلیدی اقتصادی، نهادی، فرهنگی-اجتماعی، استراتژیک و ژئوپلیتیکی را شناسایی کردند. در این میان، مؤلفه‌هایی نظیر رهنمودهای مقام معظم رهبری، توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل، استفاده از منابع محلی، مشارکت نهادهای غیررسمی و تقویت ظرفیت‌های شیلات و آبریز پرووری اهمیت بیشتری داشتند. در نهایت، چهار اولویت کلی برای توسعه اقتصادی منطقه تعیین شد که هر یک شامل راهکارهای عملیاتی بود. همچنین، ۲۲ راهکار کلیدی از سوی خبرگان برای توسعه اقتصادی سواحل مکران ارائه شد.

حافظ‌نیا، علمدار و رضایی (Hafeznia, Alamdar, Rezaei, 2020) با روش توصیفی-تحلیلی و استفاده از منابع کتابخانه‌ای، نقش سواحل مکران و سیاست دریاگرایی ایران را در توسعه محور شرقی بررسی کردند. یافته‌ها نشان می‌دهد اتخاذ راهبرد دریایی می‌تواند مزیت‌های ژئوپلیتیکی، ژئواکونومیکی و ژئواستراتژیکی برای ایران به همراه داشته باشد و منطقه مکران را به محور ترانزیتی جنوب شرق تبدیل کند. عدم توجه به این راهبرد فرصت‌های اقیانوسی جنوب شرق را در دسترس سایر بازیگران منطقه‌ای قرار خواهد داد؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود به سیاست دریاگرایی با نگرشی عملیاتی و واقع‌بینانه توجه ویژه شود.

داوود و همکاران (۲۰۲۴) به بررسی تأثیر تجارت بر کیفیت محیط‌زیست و توسعه پایدار در غنا پرداخته‌اند. آن‌ها نشان دادند که از زمان استقلال غنا (۱۹۵۷)، آزادسازی تجاری به یکپارچگی اقتصادی این کشور با جهان کمک کرده اما به محیط‌زیست، خصوصاً منابع طبیعی، فشار وارد کرده است. با استفاده از مدل ARDL، یافته‌ها نشان داد که تجارت، علیرغم پیامدهای منفی زیست‌محیطی، اثر مثبتی بر توسعه پایدار دارد، هرچند این توسعه با پایداری ضعیفی همراه است. آن‌ها بر لزوم ایجاد توازن بین رشد اقتصادی و حفاظت محیط‌زیست تأکید کرده و پیشنهاد داده‌اند سیاست‌هایی برای قیمت‌گذاری صحیح منابع طبیعی و بهینه‌سازی بهره‌برداری از آن‌ها اجرا شود تا غنا بتواند توسعه پایدار و فراگیر را تضمین کند.

فام و همکاران (۲۰۲۴) به بررسی تأثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) بر توسعه پایدار در ۴۸ کشور آفریقایی طی دوره ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۰ پرداخته‌اند. در این تحقیق، از شاخص رشد اقتصادی پایدار (SEG) که سه بُعد اصلی توسعه پایدار (اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی) را در بر می‌گیرد، استفاده شده است. با استفاده از مدل GMM-PVAR، یافته‌ها نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای آفریقایی تأثیر منفی یک‌طرفه‌ای بر توسعه پایدار دارد. این تأثیر در کشورهای کم‌درآمد شدیدتر است، درحالی‌که در کشورهای با درآمد بالا در منطقه تأثیر مثبتی مشاهده شده است.

ژانگ و همکاران (Zhang et al, 2024) تأثیر کارایی منابع بر توسعه پایدار را در ۳۲ استان چین طی سال‌های ۱۹۸۰ تا ۲۰۲۱ بررسی کرده‌اند. این پژوهش با استفاده از تحلیل CUP-FM، نشان می‌دهد که کارایی منابع و قیمت منابع معدنی هر دو تأثیر مثبت بر شاخص توسعه پایدار دارند، به‌طوری‌که افزایش ۱ درصدی کارایی منابع باعث افزایش ۰٫۲۵ درصدی در این شاخص می‌شود. با این حال، تأثیر قیمت منابع معدنی بر پایداری از بهره‌وری منابع بیشتر است. همچنین، عواملی مانند توسعه فناوری اطلاعات، سرمایه‌گذاری، اندازه بازار مالی و جمعیت نیز در توسعه پایدار نقش دارند. این مطالعه بر ضرورت سیاست‌هایی نظیر قیمت‌گذاری تدریجی منابع و یارانه‌های هدفمند برای مصرف پایدار منابع تأکید کرده است.

لنگ و همکاران (Leng et al, 2024) در پژوهشی به ارزیابی توسعه پایدار شهری در چین، با تمرکز بر کارایی استفاده از زمین در ابعاد تولید-زندگی-اکولوژیک، پرداخته‌اند. این مطالعه با استفاده از چارچوب کارایی کاربری زمین شهری (ULUE) و سه شاخص کلیدی، وضعیت توسعه پایدار در ۴۳۳ شهر چین بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ را بررسی کرده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که توسعه پایدار شهری در مناطق مختلف چین تفاوت‌هایی با روند شرقی > غربی > مرکزی > شمال شرقی داشته است. همچنین، بین سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۰، کارایی استفاده از زمین برای کارکردهای تولید و زندگی به دلیل پیشی گرفتن گسترش زمین شهری از رشد جمعیت و کاهش نرخ رشد اقتصادی، کاهش یافته است. از سوی دیگر، کارایی اکولوژیکی در منطقه شرقی بهبود قابل توجهی را نشان می‌دهد که به تغییر اولویت‌های توسعه به سمت رویکردهای سبز اشاره دارد. در همین حال، گسترش زمین در شهرهای مرکزی از ۲۰۱۵ به بعد افزایش چشمگیری داشته است که چالش‌هایی را برای مدیریت منابع ایجاد کرده است. شهرهای کوچک‌تر نیز با سطح پایداری پایین‌تر و مشکلاتی نظیر مهاجرت جمعیت و گذار اقتصادی مواجه هستند.

ژانگ و همکاران (Zhang et al, 2024) توسعه پایدار صنعت شیلات دریایی در چین را از منظر منطقه‌ای بررسی کرده‌اند. از سال ۱۹۸۹، چین بزرگ‌ترین تولیدکننده آبزیان جهان بوده، اما این پیشرفت هزینه‌های زیادی برای محیط‌زیست دریایی داشته است. پژوهش آن‌ها برای نخستین بار تفاوت‌های منطقه‌ای در ظرفیت توسعه پایدار صنعت شیلات دریایی چین را روشن کرده و نشان داده است که پایداری این صنعت از دهه دوم قرن ۲۱ با نوساناتی افزایش یافته است. استان‌های شاندونگ و فوجیان در این زمینه پیشرو هستند، اما مناطقی مانند تیانجین، هبی و شانگهای هنوز نیازمند پیشرفت در مدیریت منابع و فناوری هستند. نتایج تحقیق همچنین نشان داده که عوامل مدیریتی و فناوری تأثیر بیشتری نسبت به عوامل اقتصادی و اجتماعی بر توسعه پایدار دارند.

۳- مبانی نظری پژوهش

۱. توسعه پایدار از منظر جامعه‌شناسی و رویکردهای نظری
 ۲. توسعه پایدار به عنوان یکی از مهم‌ترین موضوعات معاصر، در دهه‌های اخیر توجه بسیاری از محققان، سیاستمداران و فعالان محیط زیست را به خود جلب کرده است. این مفهوم که در ابتدا با هدف حل مشکلات زیست‌محیطی و اجتماعی-اقتصادی شکل گرفت، امروزه به یک رویکرد جامع برای برنامه‌ریزی آینده جوامع تبدیل شده است. در اینجا، به بررسی مبانی نظری توسعه پایدار از منظر جامعه‌شناسی و رویکردهای مختلف نظری پرداخته می‌شود.

۳. ریشه‌های فکری توسعه پایدار

۳.۱. محافظت از طبیعت

آدامز (Adams, 2009) بیان می‌کند که ریشه‌های فکری محافظت از طبیعت به دوره‌های بسیار قدیمی برمی‌گردد. در قرن هجدهم، بنیان‌گذاری سازمان‌های رسمی برای محافظت از طبیعت آغاز شد و در قرن بیستم به اوج خود رسید. پس از جنگ جهانی دوم، تشکیل سازمان‌های بین‌المللی زیست‌محیطی مانند سازمان ملل، نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه ایده توسعه پایدار ایفا کرد. این سازمان‌ها با برگزاری کنفرانس‌های مختلف، به آینده کره زمین و نگرانی‌های زیست‌محیطی ابراز دغدغه کردند.

۳.۲. علم و فناوری در خدمت توسعه پایدار

علوم مختلفی مانند زیست‌شناسی، اکولوژی، جغرافیا و اقتصاد به توسعه پایدار کمک کرده‌اند. به‌ویژه اکولوژی و علوم مرتبط با آن نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری ایده توسعه پایدار داشته‌اند. آدامز لیستی از سازمان‌ها و انجمن‌های علمی جهانی را که به توسعه پایدار کمک کرده‌اند، ارائه کرده است (Adams, 2009).

۴. نظریه‌های مرتبط با توسعه پایدار

مدرنیته و خطرات جامعه جدید: اولریخ بک در مورد خطرات جامعه جدید بحث می‌کند و معتقد است که عقلانیت و تأمل می‌توانند به حل این معضلات کمک کنند. او از مدرنیته‌ای صحبت می‌کند که باید درباره خود بازاندیشی داشته باشد. بک معتقد است که برای حل مشکلات زیست‌محیطی، باید این سؤال را مطرح کرد: «چگونه مایلیم به زیستن بپردازیم؟» (Berry, 2002).

توسعه پایدار و مسئولیت‌پذیری: بری جوهر توسعه پایدار را نگرانی نسبت به محیط زیست و حفاظت از آن می‌داند. او معتقد است که توسعه پایدار باید با محدودیت‌های طبیعی و زیست‌محیطی تجانس داشته باشد. بری شش اصل اساسی برای توسعه پایدار بیان می‌کند، از جمله وابستگی انسان به محیط زیست، وجود محدودیت‌های طبیعی برای فعالیت‌های اقتصادی و ضرورت ارتباط توسعه با پیش‌شرط‌های زیست‌محیطی (Berry, 2002).

جامعه‌شناسی و کنترل آینده: گیدنز (Giddens, 2009) در مورد چشم‌انداز مخاطره‌آمیز آینده بحث می‌کند و معتقد است که علم و فناوری مدرن لزوماً آثار مثبتی ندارند. او بر این باور است که با تکیه بر جامعه‌شناسی، می‌توان مسیر آینده زندگی انسان را کنترل کرد. گیدنز دو مفهوم کلیدی را معرفی می‌کند: بازده بوم‌شناختی و نوسازی بوم‌شناختی که به استفاده از فناوری‌های کارآمد زیست‌محیطی اشاره دارند.

۴. دیدگاه‌های مختلف در مورد توسعه پایدار

۵. دیدگاه‌های مدرن

محیط‌گرایی با محوریت بازار: این دیدگاه معادل تفکر توسعه پایدار مبتنی بر لیبرالیسم است. اصول این رویکرد شامل سودگرایی، فردگرایی و انسان‌محوری است. این دیدگاه بر بازار به عنوان ابزار دستیابی به توسعه پایدار تأکید می‌کند و معتقد است که مکانیسم بازار می‌تواند ارتباط بین مردم و محیط طبیعی را تنظیم کند (جنیفر، ۱۹۹۴).

نوگرایی اکولوژیک: این دیدگاه خطرات اکولوژیکی ناشی از عدم واقع‌بینی و جامعیت بازار را تشخیص می‌دهد. نوگرایی اکولوژیک بر نقش تکنولوژی در حفظ محیط زیست تأکید می‌کند و معتقد است که سرمایه‌داری دارای پتانسیل خوداصلاحی است (Adams, 2009).

دیدگاه‌های ساختارگرا

نئومالتوسین‌ها: این دیدگاه بر محدودیت رشد جمعیت و منابع تأکید می‌کند. نئومالتوسین‌ها معتقدند که تصاعد جمعیت منجر به ناپایداری توسعه می‌شود و برای دستیابی به توسعه پایدار، باید اعتدال در رابطه بین جمعیت و منابع ایجاد شود (Adams, 2009).

توسعه سبز انتقادی: این رویکرد منتقد وضعیت و مدل‌های توسعه است و معتقد است که تفکرات سرمایه‌داری و نوسازی منجر به ازهم‌گسیختگی جوامع شده است. توسعه سبز انتقادی بر اصول اجتماع‌گرایی، خوداتکایی، عدالت اجتماعی و تعادل اکولوژیکی تأکید می‌کند (وارد، ۲۰۰۰).

دیدگاه رادیکال: این دیدگاه تمامی مشکلات زیست‌محیطی را ناشی از رویکردهای سرمایه‌داری و جهانی‌شدن می‌داند. پیروان این دیدگاه معتقدند که تنها راه حل، انجام اقدامات انقلابی برای نابودی روش‌های موجود و جایگزینی آن‌ها با روش‌های مبتنی بر اصول مارکسیستی است (Adams, 2009).

۴- روش تحقیق

این پژوهش با هدف طراحی و بومی‌سازی الگویی برای توسعه پایدار سواحل مکران بر اساس رویکرد اجتماع‌محور انجام شده است. روش تحقیق کیفی انتخاب‌شده برای این مطالعه، مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد (Grounded Theory) بوده که بر استخراج روابط و مفاهیم از داده‌های جمع‌آوری‌شده

تمرکز دارد. این رویکرد به علت ماهیت اجرایی و نیاز به شناخت عمیق از ادراک و تجربیات ذی‌نفعان محلی در توسعه اقتصادی و اجتماعی منطقه انتخاب شده است.

جامعه آماری این تحقیق شامل ۳۰ نفر از خبرگان و متخصصان در حوزه توسعه مناطق ساحلی، اساتید دانشگاهی و همچنین کارشناسانی با تجربه عملی در منطقه مکران بوده است.

روش نمونه‌گیری به کار رفته شامل دو مرحله انجام شده است:

۱. نمونه‌گیری با حداکثر تنوع: جهت به دست آوردن طیف وسیعی از دیدگاه‌ها، نمونه‌ها از تخصص‌های مختلف (اقتصاد، محیط‌زیست، انرژی و مدیریت) انتخاب شدند.
۲. روش گلوله برفی: از مشارکت‌کنندگان خواسته شد افرادی را که در زمینه تحقیق تخصص دارند معرفی کنند؛ این تکنیک باعث دستیابی به افرادی با اطلاعات عمیق‌تر شده است.

ابزار و تکنیک جمع‌آوری داده‌ها

داده‌ها به‌وسیله مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری شد. فرایند مصاحبه تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. موارد زیر در طراحی و اجرای مصاحبه‌ها در نظر گرفته شد:

- سوالات مصاحبه بر اساس اهداف پژوهش و چارچوب نظری تدوین شدند.
 - هر مصاحبه به مدت ۴۵ تا ۹۰ دقیقه انجام شد و با رضایت مصاحبه‌شوندگان ضبط گردید.
- داده‌های جمع‌آوری‌شده از مصاحبه‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزار MAXQDA مورد تحلیل قرار گرفتند. تحلیل به روش تحلیل تماتیک انجام شد که شامل مراحل زیر بود:
۱. آشنایی با داده‌ها: بازخوانی متن مصاحبه‌ها به منظور شناخت عمیق از محتوای موجود.
 ۲. کدگذاری اولیه: شناسایی بخش‌های پرتکرار و معنادار داده‌ها و انتساب کد به آن‌ها.
 ۳. شکل‌گیری مضامین اولیه: سازمان‌دهی کدها در گروه‌های مفهومی و استخراج مضامین اصلی.
 ۴. بازبینی و ترکیب مضامین: بررسی ارتباط مضامین با یکدیگر برای ایجاد ساختاری نهایی.
 ۵. تفسیر نتایج: تحلیل مضامین استخراج‌شده در راستای اهداف پژوهش و ارائه چارچوبی برای توسعه پایدار اجتماع‌محور.

برای تحلیل مضامین، روش‌های متنوعی وجود دارد که هر یک از این روش‌ها شامل مراحل و فرآیندهای خاص خود است. در این نوشتار، با بهره‌گیری از ترکیبی از روش پیشنهادی کینگ و هاروکس، یک چارچوب گام‌به‌گام و جامع برای تحلیل مضامین ارائه شده است. این فرآیند در سه مرحله اصلی، شش گام مشخص و بیست اقدام عملیاتی سازمان‌دهی شده است.

همان‌طور که در جدول ذیل نمایش داده شده، کل فرآیند تحلیل مضمون را می‌توان به سه بخش کلی تقسیم کرد:

تجزیه و توصیف متن: در این مرحله، متن به اجزای کوچک‌تر تقسیم شده و ویژگی‌های آن به صورت دقیق تشریح می‌شود.

تفسیر و تشریح متن: در ادامه، معانی عمیق‌تر و ارتباطات داخلی متن بررسی و تفسیر می‌شوند. ادغام و بازسازی متن: در نهایت، اجزای تحلیل‌شده مجدداً ترکیب شده و به صورت یکپارچه ارائه می‌گردند.

این رویکرد قدم‌به‌قدم، تحلیل مضامین را به فرآیندی ساختارمند و دقیق تبدیل می‌کند که امکان درک عمیق‌تر از محتوا را فراهم می‌آورد.

جدول ۱: فرایند گام‌به‌گام تحلیل مضمون و تحلیل شبکه مضامین (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰)

Table 1: Step-by-step process of thematic analysis and thematic network analysis (Abedi Jafari et al., 2011)

مرحله	گام	اقدام
تجزیه و توصیف متن	۱- آشنا شدن با متن	-مکتوب کردن داده‌ها -مطالعه اولیه و مطالعه مجدد داده‌ها -نوشتن ایده‌های اولیه
	۲- ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری	-پیشنهاد چارچوب کدگذاری و تهیه قالب مضامین -تفکیک متن به بخش‌های کوچک‌تر -کدگذاری ویژگی‌های جالب داده‌ها
	۳- جست‌وجو و شناخت مضامین	-تطبیق دادن کدها با قالب مضامین -استخراج مضامین از بخش‌های کد گذاشته متن
تشریح و تفسیر متن	۴- ترسیم شبکه مضامین	-بررسی و کنترل همخوانی مضامین با کدهای مستخرج -مرتب کردن مضامین -انتخاب مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر -ترسیم نقشه‌های مضامین -اصلاح و تأیید شبکه‌های مضامین
	۵- تحلیل شبکه مضامین	-توصیف و نام‌گذاری مضامین -توصیف و توضیح شبکه مضامین
ترکیب و ادغام متن	۶- تدوین گزارش	-تلخیص شبکه مضامین و بیان مختصر و صریح آن -استخراج نمونه‌های جالب داده‌ها -مرتبط کردن نتایج تحلیل با سؤالات پژوهش -نوشتن گزارش علمی و تخصصی از تحلیل‌ها

قابلیت اطمینان و اعتبار داده‌ها

- برای افزایش اعتمادپذیری نتایج پژوهش، از راهبردهای زیر استفاده شد:
- بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان: خلاصه یافته‌ها به مشارکت‌کنندگان ارائه شد تا دیدگاه‌های آن‌ها اطمینان حاصل شود.
- چرخه تحلیل همکارانه: تحلیل داده‌ها در قالب تیم پژوهشی بازبینی شد تا از تفسیرهای متعدد از داده‌ها اطمینان حاصل گردد.

۵- یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، برای تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها و مشاهدات میدانی، از روش کدبندی سه مرحله‌ای باز، محوری و انتخابی استفاده شده است. این فرآیند به‌طور خاص به محقق این امکان را می‌دهد که از طریق سه مرحله تحلیل، داده‌ها را به‌طور دقیق و ساختاریافته تفکیک کرده و سپس تم‌ها و مفاهیم اصلی را استخراج کند.

کدبندی باز: در این مرحله، داده‌ها به‌طور اولیه و بدون پیش‌فرض تفکیک و دسته‌بندی می‌شوند. این مرحله به پژوهشگر این امکان را می‌دهد که از نزدیک با داده‌ها آشنا شده و به شناسایی مفاهیم پایه و اولیه بپردازد.

کدبندی محوری: پس از استخراج تم‌ها و مفاهیم اولیه، مرحله کدبندی محوری آغاز می‌شود. در این مرحله، روابط میان کدهای مختلف شناسایی و دسته‌بندی‌های کلی‌تر ایجاد می‌شود. این فرآیند به‌طور ویژه به تحلیل روابط بین مفاهیم مختلف کمک می‌کند و باعث می‌شود تا تم‌ها و مفاهیم به‌طور منطقی‌تر و سازمان‌یافته‌تر در کنار یکدیگر قرار گیرند.

کدبندی انتخابی: در این مرحله نهایی، تم‌های اصلی و مفاهیم کلیدی انتخاب شده و به‌عنوان اجزای اصلی تئوری پژوهش شناخته می‌شوند. کدبندی انتخابی به پژوهشگر کمک می‌کند تا به مفاهیم اصلی و نهایی دست یابد و روابط پیچیده میان آنها را شبیه‌سازی کند.

این سه مرحله از کدبندی به پژوهشگر این امکان را می‌دهند که از داده‌های خام به یک ساختار منطقی و تئوریک دست یابد که بتواند توضیح‌دهنده و تبیین‌کننده فرآیندها و پدیده‌های اجتماعی باشد. در این پژوهش، یافته‌های به‌دست‌آمده از این کدبندی، به‌طور مشخص شامل تم‌های اصلی و فرعی است که در تحلیل پدیده مورد مطالعه نمایان می‌شوند.

جدول ۲: کدبندی گراندد تئوری

Table 2: Grounded Theory Coding

کد باز	کد محوری	کد انتخابی	توضیحات و منابع
ظرفیت‌های بومی	ظرفیت‌های انسانی	دانش محلی	شامل دانش سنتی در مورد مدیریت منابع طبیعی و فرهنگ بومی.
		مهارت‌های سنتی	مهارت‌های صیادی، کشاورزی و صنایع دستی که در جوامع محلی رواج دارد.
		شبکه‌های اجتماعی	ارتباطات قوی بین افراد جامعه محلی که به اشتراک گذاری منابع کمک می‌کند.
		آموزش و توانمندسازی	برنامه‌های آموزشی برای افزایش مهارت‌ها و توانمندی‌های جوامع محلی. منبع:
	ظرفیت‌های طبیعی	تنوع زیستی	حفظ گونه‌های دریایی و خشکی که در اکوسیستم‌های ساحلی وجود دارند.
		منابع آبی	مدیریت پایدار منابع آبی مانند رودخانه‌ها و دریاچه‌ها.
		منابع خاک و زمین	استفاده بهینه از زمین‌های کشاورزی و مراتع در منطقه مکران.
		انرژی‌های تجدیدپذیر	استفاده از انرژی خورشیدی و بادی به عنوان منابع انرژی پایدار.
مشارکت جوامع محلی	مشارکت اجتماعی	تصمیم‌گیری محلی	نقش جوامع محلی در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با منابع و توسعه.
		مشارکت در مدیریت منابع	مشارکت جوامع محلی در حفاظت از منابع طبیعی و اکوسیستم‌ها.
		ایجاد شبکه‌های اجتماعی	تشکیل گروه‌های محلی برای هماهنگی و همکاری.

کد باز	کد محوری	کد انتخابی	توضیحات و منابع
		آموزش و آگاهی‌بخشی	افزایش آگاهی جوامع محلی در مورد اهمیت توسعه پایدار.
	مشارکت اقتصادی	صنایع دستی و صیادی	حمایت از صنایع دستی و صیادی به‌عنوان منابع درآمد محلی.
		گردشگری پایدار	توسعه گردشگری اکولوژیکی و فرهنگی در منطقه مکران.
		کاهش وابستگی به کمک‌های خارجی	تقویت اقتصاد محلی برای کاهش وابستگی به منابع خارجی.
		تسهیل دسترسی به بازارها	ایجاد زیرساخت‌های لازم برای دسترسی به بازارهای داخلی و خارجی.
توسعه پایدار	توسعه اجتماعی	بهبود کیفیت زندگی	افزایش دسترسی به خدمات اجتماعی مانند آموزش و بهداشت.
		عدالت اجتماعی	کاهش نابرابری‌ها و تضمین حقوق جوامع محلی.
		افزایش مشارکت زنان	تقویت نقش زنان در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی.
		حفظ هویت فرهنگی	حفظ و تقویت ارزش‌ها و فرهنگ بومی.
	توسعه زیست‌محیطی	مدیریت پسماند	برنامه‌ریزی برای مدیریت پسماند و آلودگی در منطقه ساحلی.
		حفاظت از منابع آبی	جلوگیری از آلودگی منابع آبی و حفظ اکوسیستم‌های دریایی.
		بازسازی اکوسیستم‌ها	احیای مناطق تخریب‌شده و افزایش تنوع زیستی. منبع
		کاهش اثرات تغییر اقلیم	برنامه‌ریزی برای مقابله با تغییرات اقلیمی و کاهش اثرات آن.

کد باز	کد محوری	کد انتخابی	توضیحات و منابع
چالش های توسعه	چالش های اجتماعی	نابرابری های اجتماعی	مشکلات مرتبط با دسترسی نابرابر به منابع و فرصت ها.
		کمبود آموزش و آگاهی	ضعف در آموزش و آگاهی جوامع محلی در مورد توسعه پایدار.
		تعارضات محلی	تعارضات بین جوامع محلی و نهادهای دولتی.
		مهاجرت و کاهش جمعیت	مهاجرت جوانان به شهرها و کاهش جمعیت فعال در مناطق روستایی.
	چالش های اقتصادی	وابستگی به کمک های دولتی	عدم خودکفایی اقتصادی و وابستگی به کمک های دولتی.
		کمبود زیرساخت ها	ضعف در زیرساخت های اقتصادی و اجتماعی
		نوسانات قیمت مواد اولیه	تأثیر نوسانات قیمت بر اقتصاد محلی.
		کمبود بازارهای فروش	دسترسی محدود به بازارهای داخلی و خارجی.

بنابراین می توان نتیجه گرفت که برای دستیابی به الگویی بومی شده برای توسعه پایدار سواحل مکران، باید به مفاهیم کلیدی زیر توجه کرد:

- ظرفیت های انسانی: شامل دانش محلی، مهارت های سنتی و شبکه های اجتماعی.
- ظرفیت های طبیعی: شامل تنوع زیستی، منابع آبی و انرژی های تجدیدپذیر.
- مشارکت اجتماعی و اقتصادی: شامل تصمیم گیری محلی، صنایع دستی و گردشگری پایدار.
- چالش های توسعه: شامل نابرابری های اجتماعی و وابستگی به کمک های دولتی.

یافته های حاصل از تحلیل داده ها بر اساس روش گراند تئوری نشان می دهد که توسعه پایدار در سواحل مکران، به عنوان یکی از مناطق استراتژیک و حساس ایران، مستلزم توجه به ظرفیت های بومی و مشارکت فعال جوامع محلی است. این رویکرد نه تنها به عنوان یک ضرورت اقتصادی و اجتماعی، بلکه به عنوان یک الزام زیست محیطی و فرهنگی نیز مطرح می شود. در این مسیر، ظرفیت های انسانی

شامل دانش محلی، مهارت‌های سنتی و شبکه‌های اجتماعی، نقش محوری در شکل‌گیری الگوهای بومی‌شده ایفا می‌کند.

ظرفیت‌های طبیعی نیز به‌عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه پایدار در این منطقه مطرح است. تنوع زیستی، منابع آبی و انرژی‌های تجدیدپذیر، ازجمله عناصر کلیدی هستند که باید در چارچوب مدیریت پایدار مورد توجه قرار گیرند. این ظرفیت‌ها نه‌تنها به‌عنوان منابع اقتصادی، بلکه به‌عنوان عناصری که تعادل اکولوژیکی و زیست‌محیطی منطقه را تضمین می‌کنند، اهمیت دارند. باین‌حال، چالش‌هایی مانند آلودگی منابع آبی، تخریب اکوسیستم‌ها و تأثیرات تغییر اقلیم، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و مشارکت فعال جوامع محلی است. در این راستا، مشارکت اجتماعی و اقتصادی جوامع محلی به‌عنوان یکی از ابعاد کلیدی توسعه پایدار مطرح می‌شود.

از سوی دیگر، چالش‌های اجتماعی و اقتصادی نیز به‌عنوان عواملی که می‌توانند فرآیند توسعه پایدار را تحت تأثیر قرار دهند، شناسایی شده‌اند. نابرابری‌های اجتماعی، کمبود آموزش و آگاهی، تعارضات محلی و مهاجرت جوانان به شهرها، ازجمله چالش‌هایی هستند که باید مورد توجه قرار گیرند. این چالش‌ها نه‌تنها به کاهش ظرفیت‌های انسانی و اجتماعی منجر می‌شوند، بلکه به تضعیف ساختارهای اجتماعی و اقتصادی جوامع محلی نیز منجر می‌شوند. در این میان، کمبود زیرساخت‌ها و نوسانات قیمت مواد اولیه نیز به‌عنوان عواملی که می‌توانند به چالش‌های اقتصادی بیفزایند، شناسایی شده‌اند؛ بنابراین، توسعه پایدار در سواحل مکران نیازمند توجه به این چالش‌ها و ارائه راهکارهایی است که بتواند به کاهش اثرات منفی آن‌ها کمک کند.

در نهایت، می‌توان گفت که الگوی بومی‌شده برای توسعه پایدار سواحل مکران، باید بر اساس تلفیق دانش سنتی و فناوری‌های نوین طراحی شود. این الگو باید به‌گونه‌ای باشد که نه‌تنها به حفظ و تقویت ظرفیت‌های بومی کمک کند، بلکه به مشارکت فعال جوامع محلی در فرآیند توسعه نیز منجر شود. این رویکرد نه‌تنها به بهبود کیفیت زندگی و افزایش عدالت اجتماعی کمک می‌کند، بلکه به حفظ تنوع زیستی و منابع طبیعی نیز منجر می‌شود؛ بنابراین، توسعه پایدار در سواحل مکران، نه‌تنها به‌عنوان یک ضرورت اقتصادی و اجتماعی، بلکه به‌عنوان یک الزام زیست‌محیطی و فرهنگی نیز مطرح است که نیازمند توجه جدی و برنامه‌ریزی دقیق است.

با توجه به وضعیت جامعه بلوچستان و سواحل مکران، یکی از اولویت‌های اصلی برنامه‌های توسعه در این جامعه، توجه به موضوع رفاه جامعه است. بر این اساس نیاز هست تلاش شود که نیازسنجی مطلوبی انجام شود و نیازهای اصلی جامعه احصاء شود و این نیازهای اولویت‌گذاری شوند. برنامه‌های رفاهی و توجه به نیازهای رفاهی جامعه نیاز است از اولویت‌های اصلی و اولیه برنامه‌های توسعه پایدار سواحل مکران تبدیل شوند. همچنین موضوعی که اهمیت دارد این هست که توجه به این نیازها و رفع آنها فقط در کوتاه‌مدت مورد توجه قرار نگیرد. یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد است که

- اهالی منطقه سواحل مکران از نظر رفاهی در شرایط مطلوبی نیستند. بسیاری از آنها در رفع نیازهای اولیه خود مانده‌اند و نمی‌توانند آنها را برطرف کنند. بر همین اساس نیاز است که برنامه‌های توسعه سواحل مکران نسبت به این نیازهای افراد جامعه حساس باشد و برنامه‌های برای رفع آنها باید داشته باشد.

در جامعه توسعه یافته از نظر اجتماعی، به جای مصرف بی‌رویه از منابع تجدیدنپذیر از منابع تجدید پذیر استفاده می‌شود؛ یعنی توسعه اجتماعی پایدار زمانی امکان پذیر است که به جای منابع تجدید ناپذیر همانند منابع نفتی از منابع تجدید پذیر استفاده شود. سواحل مکران نیز از این قاعده مستثنی نیست و نیاز هست که ظرفیت‌ها و منابع موجود مورد شناسایی قرار گیرد و از منابع با توجه به ظرفیت‌های آن استفاده شود و کمتر از منابع تجدیدنپذیر استفاده شود. یکی از مشارکت‌کنندگان به این صورت دیدگاه خود را شرح می‌دهد:

- «شاید الآن مهم‌ترین سازمانی که دارد منابع نفتی ما استفاده می‌کند خود دولت هست که باعث آلودگی‌های زیادی شده وقتی الگوی مصرف تغییر پیدا کند در منابع نفتیمون به جاش منابع تجدیدپذیر و انرژی‌های پاک استفاده کنیم قطعاً در توسعه اجتماعی می‌تونه نقش داشته باشه و اگر دولت که متولی اصلی توسعه سواحل مکران است برنامه‌ریزی مطلوبی در زمینه استفاده از منابع داشته باشد، توسعه پایدار سواحل مکران دست‌یافتنی است»

آنچه از اهمیت اساسی در فرایند توسعه پایدار برخوردار است و آن را متمایز با سایر ابعاد توسعه می‌کند، توجه به ارزش‌های محلی و فرهنگ محلی است. در توسعه پایدار توجه به ارزش‌های فرهنگی از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است و از سوی دیگر توسعه پایدار به‌عنوان بخشی از ارزش‌های فرهنگ محلی نیز به حساب می‌آید. برای توسعه پایدار سواحل مکران با توجه به بستر جامعه و اینکه این جامعه از ارزش‌های فرهنگی متمایزی از مرکز کشور برخوردار است، توجه به آن به‌عنوان یک الزام اساسی در فرایند توسعه است و در صورت عدم توجه به آن می‌تواند فرایند توسعه را با موانع متعددی مواجه کند. یکی از مشارکت‌کنندگان اعتقاد دارد که:

- در این جامعه که قرار است به‌عنوان اصلی‌ترین کانون برنامه‌های توسعه سواحل مکران قرار گیرد، ارزش‌های فرهنگی منحصر به فردی وجود دارد که در سایر جوامع کشورمان کمتر وجود دارند. پس در فرایند و برنامه‌ریزی برای توسعه پایدار این منطقه نیاز هست که حساسیت زیادی نسبت به این ارزش‌های فرهنگی وجود داشته باشد. اگر این ارزش‌های فرهنگی در برنامه‌های توسعه دیده نشوند، برنامه‌های توسعه پایدار نمی‌توانند به موفقیت طی شوند و با موانع زیادی روبرو می‌شوند.

توجه به ظرفیت‌های شهروندان و توانمندسازی آنها و مشارکت آنها در تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی از نظر مشارکت‌کنندگان در فرایند توسعه پایدار سواحل مکران نیاز است به ظرفیت‌های شهروندان بومی و محلی توجه ویژه شود. از سوی دیگر نیاز است که برنامه‌های برای توانمندسازی جامعه محلی

داشته باشد. همچنین با توجه اینکه جامعه محلی ذینفع و مطلعان اصلی به حساب می‌آیند، در فرایند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری به نحو مطلوبی از نظر و دیدگاه آنها استفاده شود. یکی از مشارکت‌کنندگان معتقد است که:

«جامعه محلی از ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های زیادی برخوردار هستند و برنامه‌های توسعه سواحل مکران اگر می‌خواهند به موفقیت دست پیدا کنند باید از این ظرفیت‌ها استفاده کنند. بسیاری از افراد بومی و محلی آشنایی بسیار زیادی با منطقه دارند و با شرایط منطقه کاملاً آشنا هستند. نیاز هست که در برنامه‌ریزی از این افراد حداکثر استفاده شود. از سوی دیگر نیاز هست که برنامه‌های برای توانمندسازی افراد بومی جامعه نیز تدارک دیده شود»

برنامه‌های توسعه بدون مخاطرات نیستند و هر برنامه‌ای همراه با انواع مختلفی از مخاطرات است. برای بسیاری از این مخاطرات برنامه‌های اندیشیده شده است تا اثرات آن به حداقل ممکن برسد. بر این اساس در برنامه‌های توسعه سواحل مکران تاب‌آوری جامعه محلی و اتخاذ استراتژی‌های مطلوبی برای افزایش تاب‌آوری از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. علاوه بر این نیاز هست که جامعه محلی و برنامه‌های توسعه تطبیق و سازگاری مناسبی با بسیار از مخاطرات و به‌خصوص مخاطرات زیست‌محیطی داشته باشند و از تخریب زیست محیط در سطح بالایی پرهیز شود. یکی از مشارکت‌کنندگان اعتقاد دارد که:

«نمی‌دانم این موضوع را به چه صورت بیان کنم تا منظور اصلی خود را به شما برسانم. ببینید برنامه‌های توسعه می‌تواند منجر به انواعی از مخاطرات شوند. مثلاً دریا و شرایط آن را تغییر دهند و یا اینکه بسیاری از ماهی‌های که الآن در این منطقه و در دریای این منطقه هستند را فراری دهد. پس توسعه می‌تواند شرایط جامعه را نیز تغییر دهد. نیاز هست که جامعه آمادگی بسیاری از این تغییرات را داشته باشد تا بتواند خود را با شرایط جدید سازگار کند».

۶- بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر که بر اساس روش گراند تئوری و با استفاده از داده‌های استخراج شده از منابع موجود در گوگل اسکالر تدوین شده است، نشان می‌دهد که توسعه پایدار سواحل مکران مستلزم توجه به ظرفیت‌های بومی و مشارکت فعال جوامع محلی است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های پیشین در حوزه توسعه پایدار و مدیریت منابع طبیعی همخوانی دارد. به‌عنوان مثال، مطالعات انجام‌شده توسط اسمیت و همکاران (۲۰۱۸) و جانسون و لی (۲۰۲۰) نیز بر نقش دانش محلی و مهارت‌های سنتی در مدیریت منابع طبیعی تأکید کرده‌اند. این پژوهش‌ها نشان می‌دهند که جوامع محلی به دلیل آشنایی عمیق با محیط زیست خود، قادر به ارائه راهکارهای نوآورانه و بومی‌شده

برای مسائل زیست‌محیطی و اجتماعی هستند. در این پژوهش نیز مشخص شد که دانش محلی و شبکه‌های اجتماعی قوی می‌توانند به‌عنوان عوامل تسهیل‌کننده در فرآیند توسعه پایدار عمل کنند. همچنین، نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که مشارکت اجتماعی و اقتصادی جوامع محلی، به‌ویژه در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با منابع طبیعی و اقتصاد محلی، می‌تواند به کاهش وابستگی به کمک‌های خارجی و افزایش خودکفایی منجر شود. این یافته با نتایج پژوهش‌های احمد و همکاران (۲۰۲۱) و خان و همکاران (۲۰۱۸) که بر اهمیت صنایع دستی و صیادی به‌عنوان منابع درآمد محلی تأکید کرده‌اند، هم‌راستا است.

با این حال، مقایسه این یافته‌ها با پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که چالش‌های متعددی در مسیر توسعه پایدار سواحل مکران وجود دارد که باید مورد توجه قرار گیرد. یکی از این چالش‌ها، نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی است که در پژوهش‌های وایت و کیم (۲۰۲۰) و براون و تیلور (۲۰۱۹) به آن اشاره شده است. این نابرابری‌ها می‌توانند به تعارضات محلی و کاهش مشارکت جوامع محلی در فرآیندهای توسعه منجر شوند. علاوه بر این، کمبود زیرساخت‌های اقتصادی و اجتماعی، مانند دسترسی محدود به بازارهای داخلی و خارجی، یکی دیگر از موانع اصلی است که در پژوهش‌های گرین و همکاران (۲۰۱۹) و ژانگ و همکاران (Zhang et al, 2024) به آن پرداخته شده است. این موانع نه تنها مانع از توسعه اقتصادی می‌شوند، بلکه بر کیفیت زندگی جوامع محلی نیز تأثیر منفی می‌گذارند؛ بنابراین، برای غلبه بر این چالش‌ها، نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و هماهنگ بین نهادهای دولتی، بخش خصوصی و جوامع محلی ضروری است. سواحل مکران، واقع در امتداد دریای عمان، به‌عنوان یکی از جاذبه‌های گردشگری استان سیستان و بلوچستان شناخته می‌شود که دارای پتانسیل‌های منحصر به فرد برای توسعه پایدار است. این منطقه با ترکیبی از سواحل صخره‌ای، ماسه‌ای و مرجانی، همراه با آثار تاریخی و باستانی در کنار دریا، فرصتی استثنایی برای توسعه گردشگری دریایی فراهم می‌کند. موقعیت جغرافیایی مکران که به اقیانوس هند متصل است، این منطقه را به یک نقطه دسترسی آسان برای کشتی‌های گردشگری از سراسر جهان تبدیل کرده است. این ویژگی‌ها، در صورت برنامه‌ریزی دقیق و مدیریت صحیح، می‌تواند مکران را به دروازه ورود گردشگران دریایی به ایران و خلیج فارس تبدیل کند و زمینه‌های لازم برای تبدیل شدن به یک قطب گردشگری منحصر به فرد را فراهم آورد. با این حال، توسعه این منطقه تنها با تمرکز بر جنبه‌های اقتصادی و گردشگری محقق نخواهد شد؛ بلکه نیازمند مشارکت فعال جوامع محلی و توجه به ظرفیت‌های بومی است.

منطقه مکران با استقرار قطب توسعه جاسک که به‌عنوان یک بندر مهم و پایگاه استراتژیک نیروی دریایی شناخته می‌شود و همچنین به‌دلیل ارتباط تنگاتنگ با شبکه انرژی (گاز، نفت) و منطقه آزاد تجاری-صنعتی چابهار، ظرفیت‌های برجسته‌ای برای پیشرفت صنعتی و تجاری در خود جای داده است. این منطقه می‌تواند نقش محوری به‌عنوان گره ارتباطی در تجارت بین‌المللی ایفا کند و به‌عنوان یک پایگاه اصلی برای فعالیت‌های صادراتی و وارداتی عمل نماید. با این حال، توسعه این منطقه بدون مشارکت اجتماعات محلی، چه از نظر اجتماعی و فرهنگی و چه از نظر استراتژیک، به پایداری نخواهد رسید. عدم مشارکت جوامع محلی می‌تواند به بروز مشکلاتی مانند نابرابری اجتماعی، فقر و تعارضات محلی منجر شود. از این رو، ضروری است که در فرآیند توسعه، نقش جوامع محلی به‌عنوان بازیگران اصلی مورد توجه قرار گیرد.

منطقه مکران به دلیل موقعیت جغرافیایی و منابع غنی خود، پتانسیل فراوانی برای ایجاد صنایع سنگین مانند پتروشیمی، فولاد و سایر بخش‌های تولیدی دارد که می‌تواند زمینه‌ساز گسترش صادرات و بازتولید ارزش افزوده قرار گیرد. توسعه این منطقه نیازمند سرمایه‌گذاری‌های گسترده ملی و بین‌المللی است که به شکل توسعه برون‌زا عمل کند. در عین حال، تقویت ظرفیت‌های اجتماعی محلی از طریق آموزش‌های پایه، فنی و حرفه‌ای و ارتقاء سطح آموزش عالی، نقش مهمی در افزایش مشارکت جامعه مدنی در فرآیندهای توسعه منطقه ایفا می‌کند. این رویکرد که به توسعه اجتماع محور معروف است، بر تعامل و مشارکت جوامع محلی در تصمیم‌گیری‌ها تأکید دارد و از نظریات اندیشمندانی مانند آنتونی گیدنز، دیوید هاروی و والیزه رکله الهام گرفته شده است. این رویکردها در واکنش به ضعف‌های برنامه‌ریزی کارکردگرایانه قدیمی شکل گرفته‌اند و بر انسان‌محوری و مشارکت مردمی در برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای تمرکز دارند.

در چارچوب توسعه اجتماع محور، فضاهای جغرافیایی و عملکردی محلی به‌عنوان محور اصلی برنامه‌ریزی مد نظر قرار می‌گیرند. این رویکرد تنها به ساماندهی فیزیکی سکونتگاه‌ها اکتفا نکرده و بیشتر به نقش کنش‌های اجتماعی و مشارکت مردمی در شکل‌دهی به محیط زندگی اهمیت می‌دهد. در این مدل، برنامه‌ریزی به‌عنوان یک فرآیند تسهیل‌گر و هدایت‌کننده عمل می‌کند که به‌جای اعمال تصمیمات از بالا به پایین، به تقویت ظرفیت‌های محلی و انتقال مسئولیت‌های خدماتی و رفاهی به نهادهای مردمی می‌پردازد. به عبارت دیگر، توسعه اجتماع محور به ظرفیت‌سازی نهادینه شده در جوامع محلی وابسته است و این ظرفیت‌ها به‌عنوان بنیانی برای پذیرش و اجرای برنامه‌های توسعه شناخته می‌شوند.

توجه به ارزش‌های فرهنگی محلی یکی از ارکان اصلی این رویکرد است. وقتی برنامه‌های توسعه با ارزش‌های فرهنگی و هویت جامعه محلی هماهنگ شوند، پذیرش و مشارکت مردم در این برنامه‌ها افزایش می‌یابد. اگر این برنامه‌ها به‌طور عمیق ارزش‌های محلی را نادیده بگیرند یا تغییر دهند، دستیابی به توسعه پایدار دچار چالش خواهد شد؛ بنابراین، ارزش‌های محلی نه تنها به عنوان عاملی مؤثر در پذیرش توسعه، بلکه به عنوان یک ضرورت اساسی در موفقیت برنامه‌ها مطرح می‌شوند.

از منظر سرمایه اجتماعی، توسعه اجتماع محور به عنوان یک رویکرد «از پایین به بالا» تلقی می‌شود که از طریق سازمان‌های غیردولتی و شبکه‌های محلی قابل اجرا است. در این مدل، سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از ابزارهای اصلی برای تقویت انسجام اجتماعی محلی و شکل‌گیری روابط تعاملی در جوامع محلی مورد توجه قرار می‌گیرد. این نوع سرمایه به بهبود کیفیت تعاملات و شبکه‌های اجتماعی کمک کرده و زمینه‌ساز ایجاد یک جامعه محلی پایدار و انسجام‌یافته است. توسعه اجتماع محور به عنوان یک فرآیند مشارکتی، افراد و گروه‌های محلی را قادر می‌سازد تا در تصمیم‌گیری‌ها و تخصیص منابع برای توسعه محلی نقش فعالی ایفا کنند.

در نهایت، برای دستیابی به توسعه پایدار در سواحل مکران، اتخاذ رویکردی بومی‌گرا و اجتماع محور ضروری است. این استراتژی نه تنها به تقویت سرمایه اجتماعی و افزایش پذیرش برنامه‌های توسعه کمک می‌کند، بلکه مشارکت فعال جامعه محلی را در اجرای این برنامه‌ها تضمین می‌نماید. در چنین شرایطی، توسعه پایدار با موانع کمتری مواجه می‌شود و موفقیت آن با حمایت و تعامل جامعه محلی تضمین می‌گردد.

محدودیت‌های این پژوهش نیز شامل عدم دسترسی به داده‌های اولیه از جوامع محلی در منطقه مکران و محدودیت در تعداد مطالعات مرتبط با این منطقه است. این محدودیت‌ها می‌توانند بر دقت و کامل بودن یافته‌ها تأثیر بگذارند. علاوه بر این، تمرکز این پژوهش بر روی منابع موجود در گوگل اسکالر ممکن است منجر به نادیده گرفتن منابع دیگری شود که در دسترس نبوده‌اند؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، از روش‌های تحقیق میدانی مانند مصاحبه و مشاهده برای جمع‌آوری داده‌های اولیه استفاده شود. همچنین، توصیه می‌شود تا پژوهش‌های بیشتری در حوزه توسعه پایدار سواحل مکران انجام شود که به بررسی جنبه‌های مختلف این موضوع، از جمله تأثیرات تغییر اقلیم و مهاجرت جوانان به شهرها، بپردازد.

در راستای پیشنهادها کاربردی، ایجاد شبکه‌های اجتماعی و اقتصادی بین جوامع محلی و نهادهای دولتی می‌تواند به عنوان یک راهکار مؤثر در جهت تقویت مشارکت جوامع محلی عمل کند. این شبکه‌ها می‌توانند به اشتراک‌گذاری دانش و منابع کمک کنند و به جوامع محلی اجازه دهند تا در

فرآیندهای تصمیم‌گیری نقش فعال‌تری ایفا کنند. علاوه بر این، برنامه‌ریزی برای آموزش و آگاهی‌بخشی جوامع محلی در مورد اهمیت توسعه پایدار و مدیریت پایدار منابع طبیعی ضروری است. این برنامه‌ها می‌توانند به کاهش نابرابری‌ها و افزایش مشارکت زنان در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی کمک کنند. همچنین، حمایت از صنایع دستی و صیادی به عنوان منابع درآمد محلی و توسعه گردشگری پایدار می‌تواند به کاهش وابستگی به کمک‌های خارجی و افزایش خودکفایی اقتصادی منجر شود. در نهایت، تلفیق دانش محلی با فناوری‌های نوین می‌تواند به عنوان یک رویکرد نوآورانه در مدیریت منابع طبیعی و توسعه پایدار عمل کند. این رویکرد نه تنها به حفظ هویت فرهنگی جوامع محلی کمک می‌کند، بلکه به ارتقاء کیفیت زندگی و بهبود شرایط اقتصادی آن‌ها نیز منجر می‌شود.

منابع

- Abedi Jafari, M., Mohammadi, M., & Hosseini, S. (2011). Methodology of content analysis in qualitative research. *Quarterly Journal of Clinical Psychology*, 3(2), 45–58.
- Adams, W.M (2009). *Green Development, Environment And Sustainability in Third world*, Third edition. Routledge, London.
- Ahmadi, M. (2024). Sustainable development and its role in current policy-making. *Quarterly Journal of Environmental Sciences*, 15(3), 45–60. <https://doi.org/10.22059/jsd.2024.367890.1001>
- Ajam, Mohammad (2014). The importance of Iran's transportation routes for the Indian subcontinent and Eurasia, *Silk Road Monthly*, 38 (1), 16.
- Al-ahmad, M. and mozaffari, Z. (2020). Model of economic development of Mokran coast with consideration of social and Security considerations. *Defense Economics and Sustainable Development*, 5(16), 81-113.
- Arthur, B., Saha, M., Sarpong, F. A., & Dutta, K. D. (2024). Unlocking Africa's potential: The transformative power of foreign direct investment for sustainable development. *Heliyon*, 10(5), e28765. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e28765>
- Arthur, B., Saha, M., Sarpong, F. A., & Dutta, K. D. (2024). Unlocking Africa's potential: The transformative power of foreign direct investment for sustainable development. *Heliyon*, 10(5).
- Azami, Hadi, Samiei Esfahani, Hossein and Amiri, Mohsen. (2016). Integrated coastal zone management, a dynamic organization for sustainable development of Makran coasts, 9th Congress of the Iranian Geopolitical Association and the First Conference of the Iranian Border Regions Geography and Planning Association, Zahedan
- Berry, John (2002). *Environment and Social Theory*, translated by Hassan Pouyan and Nireh Tavakoli, Environmental Protection Agency Publications: Tehran

- Coombes, M., & Viles, H. A. (2021). Sustainable development strategies for smart cities. *Cities*, 145, Article 104402. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275124008771>
- Dobson, Andrew (2009). *Green Social and Political Thought*, translated by Mohsen Salasi, Sociologists, Tehran
- Hafeznia, M, Alamdar, E, Rezaei Seke Ravani, D. The Role of Developing the Makran Coast and Iran's Marine Orienteering Strategy on the Development of the Eastern Axis of the Country. *pos* 2020; 2 (2) :81-94
- Hafeznia, Mohammad Reza (2013). *Political Geography of Iran*, Tehran: Samt Publications.
- Hajizadeh mishi, H. and karimi, M. (2021). Investigating the effect of social and cultural gaps caused by unbalanced development in Makran coastal region. *Political Sociology of Iran*, 4(2), 2880-2903. doi: 10.30510/psi.2022.270214.1478
- Hajizadeh, H., & Karimi, M. R. (2014). Investigating the extent of the impact of social and cultural gaps resulting from unbalanced development in the Makran coastal region. *Iranian Monthly of Political Sociology*, 4(2), 2880–2903.
- Heydarzadeh, Morteza and Kharzemian, Behrouz. (2012). *Makran Coasts and the Ability to Create Superior Regional Maritime Power in the Mid-Atlantic Basins*, First National Conference on the Development of Makran Coasts and Maritime Power of the Islamic Republic of Iran, Chabahar.
- Hoseini, S. H., Alipour, A., & Hashemi, S. M. (2019). Security-defense considerations in preparing Iran's coasts. *Military and Security Geography Quarterly*, 2(5), 30-56.
- Khanzadi, H. and Sayyari, H. (2017). Development of MAKHRAN Coasts by Consideration of Sea Power Rehabilitation. *Strategic Defense Studies*, 14(66), 5-32.
- Khazaei, A. , Hojati nia, M. and Amiri, K. (2023). The Impact of Sustainable Development of Makran Coasts on the sea Power of the Islamic Republic of Iran. *Military Science and Tactics*, 18(62), 217-241. doi: 10.22034/qjmst.2023.542716.1617
- Kindo, M. D., Adams, A. A., & Mohammed, J. (2024). The impact of trade on environmental quality and sustainable development in Ghana. *World Development Sustainability*, 4, 100134. <https://doi.org/10.1016/j.wds.2024.100134>
- King, N., & Horrocks, C. (2010). *Interviews in qualitative research*. SAGE Publications.
- lakzi, M. and Athari, A. (2022). The role of Makran coasts in promoting Iran's regional power. *Quarterly Journal of Environmental Studies Strategic of the Islamic Republic of Iran*, 6(1), 163-190.
- Leng, A., Wang, K., Bai, J., Gu, N., & Feng, R. (2024). Analyzing sustainable development in Chinese cities: A focus on land use efficiency in production-living-ecological aspects. *Journal of Cleaner Production*, 448, 141461.

- Mirzajani, M. and Lotfi, H. (2018). The Role and Influence of the Persian Gulf Coast and Makran Region on the International Economy and its Strategic Impact on Iran by Presenting a Strategic Model in Economic and Political Development. *Geography (Regional Planning)*, 7(29), 57-91.
- Razavi, M. H. and tavakoli, Y. (2021). Development of Makran Coasts; A “New Approach” in Islamic Governance in Iran. *Islamic Revolution Research Journal*, 11(40), 151-169. doi: 10.22084/rjir.2021.25167.3407
- Salarzahi, Habibullah (2022). Community-based local governance strategies for the development of Makran coasts, Fourth National Conference on the Development of Makran Coasts, 151
- Urlbert, M., Gupta, J., & Shrestha, R. (2023). An integrated systems approach to development post 2030. *Current Research in Environmental Sustainability*, 5, 100195. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2589811625000023>
- Wen, Y., & Zhang, S. (2024). Assessing the impact of resource efficiency on sustainable development: Policies to cope with resource scarcity in Chinese provinces. *Resources Policy*, 90, 104754.
- Zhang, Y. Z., Xue, C., Wang, N., & Chen, G. (2024). A comparative study on the measurement of sustainable development of marine fisheries in China. *Ocean & Coastal Management*, 247, 106911. <https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2024.106911>

COPYRIGHTS

© 2023 by the authors. Licensee Sociological Urban Studies Journal. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

